

עולמות ואלמות – חיים וינר

(א) מראות

אדם הרוצה לראות את עצמו, הריהו עומד מול מראה ומסתכל בה. למעשה, ניצב האדם בפני מראה גם בהיותו חברה, והוא יכול לראות את השתקפותו ע"י הסתכלות בחבריו. אך עליו לדעת עובדה חשובה: הרבה מראות מהסוג הזה הן מעוקמות, ומפיע בהן תמונות מעוותות; לפיכך, קורה לפעמים שמעלותיו של האדם משתקפות בהן כחסרונות, וחסרונותיו – כמעלות. בדרך כלל, בוחר לו האדם מראה-חברתית באופן סתמי, ועומד מולה באותו איזור צר, שממנו נראית השתקפותו כחיובית. אולם נשאלת השאלה: כיצד יכול האדם למצוא מראה ישרה ומלוטשת, אשר תשקף את תמונתו האמיתית מכל הזווית? להבנת הענין, עלינו לעיין בספר בראשית.

"ויקח ה' אלקים את האדם ויניחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה". לפי הנחת היסוד שהעולם נברא מושלם, בלי חסרונות, קשה להבין מה מקומן של העבודה והשמירה בתוך גן עדן. אך התשובה לבעיה זו ניתנת לנו יום-יום, כאשר אנו נחקלים בתופעות שונות שהתפתחו בטבע ובאדם, הפוגמות בשלמות הכללית, תופעות אלה מאלצות אותנו לעבוד בכדי להתגבר עליהן, ולשמור שלא יחזרו על עצמן בלבד חדש.

האדם הראשון יכול היה למצוא הסבר לצו העליון "לעבדה ולשמרה", אילו היה צופה בשינויים המתחוללים בטבע שסביבו, והגורמים לפגמת השלמות שבעולם. מתוך ידיעה שחוקי הטבע נבראו מושלמים, ואינם יכולים להשתנות מעצמם לכוון שלילי, הוא היה מבין הכל תלוי בו ובשלמותו; והיקום אינו אלא מראה המשקפת את שלמותו כאדם. אך האדם לא גילה את דרך עץ החיים מתוך הרמזים שבבריאה: "ולאדם לא מצא עזר כנגדו"...

... "ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה, ויביאה אל האדם". חלק מעצמותו של האדם הפך להיות אשתו-מראתו, ותפקידה להיות "עזר כנגדו". תחילה עליה למצוא את תפקיד ה"עזר" של האיש בהתעלותו, בכך שהיא משקפת את תמונתו, אח"כ עליה להיות "כנגדו", כלומר לעלות למדרגה שבה הוא נמצא, כדי שתוכל להיות לו שוב ל"עזר" בשלב הבא של עלייתם המשותפת.⁽¹⁾

"וישלחהו אלקים מגן עדן לעבוד את האדמה אשר לקח משם". האדם נשלח לעולם של מראות מעוקמות, שבהן משתקפות תמונות מעוותות ובלתי צפויות: "וקוץ ודרדר תצמיח לך...". למעשה, השיג האדם את אשר ביקש: לדעת טוב ורע. מאז החטא הקדמון, רק יחידי סגולה זכו להבין נכונה את המשתקף מבעד למראות המעוקמות "כל הנביאים נסתכלו באספקלריא (מראה) שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא

(1) האדם אמנם ראה את המראות שהקב"ה ליטש עבורו, אך הוא התעלם מתמונתו שהשתקפה בו ואתן מראות הן שהביאו את הפיתוי לחטא הראשון; תחילה מצב הנחש, נציג המראה שבטב ואח"כ מצד אשתו – השתקפותו.

המאירה". (יבמות מ"ט, ב').

ב) ה"הרף עיני"

חיי האדם חולפים בתוך הנקודה שמחברת את העבר עם העתיד; אך אם נתעכב מעט בתוך ה"הרף עיני" המכוסה הווה, ונבדוק את הענין בצורה מדעית, נגלה דברים מעניינים. קיימים כוכבים בשמים, המרוחקים מכדור הארץ מרחקים עצומים, הנמדדים ביחידות של שנות-אור (שנת-אור: מרחק של כ-9 ביליון ק"מ, שהוא המרחק אותו עוברת קרן אור בחלל במשך שנה אחת). אם נסתכל על כוכב מסויים, שמרחקו מכדור הארץ הוא 5 שנות-אור, הרי שהאור המגיע לעינינו היום, עזב את הכוכב לפני 5 שנים; ואם יקרה שהכוכב יכבה באופן פתאומי, אנחנו נדע על כך רק כעבור 5 שנים. ההסבר הוא בכך שקרני האור שעוזבות את הכוכב, אינן קשורות אליו יותר, והן ממשיכות בדרכן בלי קשר למה שקורה אח"כ בכוכב. מכאן מסתבר, שהכוכב ייראה בכדור הארץ במשך 5 שנים אחרי שהוא כבה. בגוף האדם קיימת תופעה דומה: קליטת התחושות ע"י החושים. אם אדם קולט תחושה באחד מחושיו, הוא יודע על כך רק כאשר זמידע מגיע למוחו, כלומר, אחרי זמן התרחשותה הממשי. מכאן, שהאדם קולט במוחו רק זכרון דברים מן העבר, ויתכן שבשעה שהמידע מגיע למוח, התופעה שגרמה לכך כבר אינה קיימת במציאות. ירצא מזה, שבמשך כל ימי חייו קיים ספק, האם המציאות שסובבת אותנו, אכן קיימת באותו רגע שהיא מגיעה למוחנו. לפיכך, אפשר לקבוע, שההווה שאנו חיים בו – הנו דמיוני...

ג) כחלום יעוף

התמונה שנוצרת במראה הרגילה, היא תמונה הקיימת במציאות שבתוך המראה; אך אם נשנה את מקום המראה, התמונה הקודמת נעלמת ממציאות זו. נוכל איפוא, לקרוא למשתקף מבעד למראה: "מציאות דמיונית". אפשר לערוך עתה השוואה בין ההשתקפות שבמראה לבין ההווה הדמיוני שלנו, ולקבוע: המציאות בעולמנו היא דמיונית. מכאן ניתן להניח שקיימת מציאות ממשית ונעלה, אשר מציאותנו הדמיונית היא השתקפותה; ואנו לא יכולים להשיג זאת בשכלנו, מכיון שבתוך מציאות דמיונית לא קיימים מושגים ממשיים...

ד) קיום

התופעה היחידה, שהאדם יודע על קיומה בדיוק ברגע התרחשותה, היא החשיבה. האדם חש וחי את מחשבותיו ברגע שהן חולפות במוחו, ולא קיים ספק בדבר מציאותן הממשית באותו רגע. בתפילה שלפני הנחת תפילין נאמר: "... ועל הראש נגד המוח, שהנשמה שבמחתי עם שאר חושי וכווחתי כולם יהיו משועבדים לעבודתו, יתברך שמו". מכאן רואים שהנשמה, מהותו האמיתית של האדם, נמצאת במוחו. – האם במוח נמצאת אותה "מראה אלקית" המפרידה בין

האמת והדמיון?

מתוך האמור כאן, ניתן להסביר את הבחירה החפשית שניתנה לאדם בצורה הבאה: אדם יכול לבחור בדרך חיים, אשר תהיה השתקפות נכונה של מהותו האמיתית, וכך יהפוך את עולמו הדמיוני לבר-קיימא; מצד שני, רשאי הוא לחיות בלי שום קשר עם העולם הנעלה, וכך עוברת נשמתו דרך ה"מראה" לותך עולם הדמיון.

ה) התורה והמצוות

משה רבינו השיג ברוח הנבואה את המציאות הנעלה, וכתב בתורה מפי הקב"ה כיצד אפשר לחי חיים של ממש בתוך המציאות הדמיונית שלנו. ההדרכה המפורטת באשר לאורח החיים האמיתי של האדם, נמצאת במורה-הדרך ל"עולם המראות" - התלמוד. תודות ל"מפות" ששורטטו בידי חז"ל ונסדרו בתלמוד, מצא האדם את דרכו במבוך המראות המעוקמות. ה"מפות" הללו נערכו בצורה מדוקדקת: תחילה נחקרה העקמימות המדוייקת של ה"מראות" ע"י ההסתכלות בהן מזווית שונות; ואחרי הבנת משמעותן האמיתית של ההשתקפויות המעוותות, פסקו חז"ל את ההלכות בהתאם לעקרונות שבתורה-משה. היות וקיימת תלות בין עקמימות ה"מראות" לבין אורח-החיים של בני-האדם, חייבים גדולי התורה בכל דור לעדכן את ה"מפות", ולהוסיף בהן פרטים שמתחדשים בתקופתם. אחרי לימוד ה"מפות" המעודכנות, יכול "תלמיד ותיק" להורות הלכות שכבר נאמרו למשה מסיני. התורה והמצוות מלמדות את האדם מהי מהותו האמיתית, ומאפשרות לו ליצור זהות בינו לבין נשמתו. אדם המקיים את הפסוק: "שוויתי ה' לגדי תמיד", יכול להתקרב ולהטות מן השלֵהבת, שממנה ניתז הניצוץ האלקי המפעם בקרבו.

ו) הכנות לקראת...

מול ה"מראה" שבפרוזודור, עומדות נשמות ומודדות לעצמן "מלבושים". הן מסתכלות על ה"השתקפות" שבתוך ה"מראה האלקית" ובוחנות אותה. לפעמים קורה שה"השתקפות" נעלמת בעולם הדמיוני שבתוך ה"מראה". אם ה"השתקפות" עומדת בנסיגות ושומרת על קשר הדוק עם נשמתה, כאשר מסתיים הזמן המוקצב להכנות, עוזבת הנשמה את ה"מראה" שבפרוזודור, ופונה עם "מלבושה" לעבר הטרקלין..

ז) גן עדן

"תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא". (ברכות ס"ד, א') האם אפשר לומר, שהעולם הבא הוא רק תמונת השתקפות של מציאות נעלה יותר ומושלמת יותר? אם כן, לא קשה לשער במה עוסקים שם תלמידי חכמים; הם לומדים כיצד להתקרב אל הניצוץ האלקי החדש שנתגלה להם, ומכינים את הצעד הבא בשבילי החיים.

אם נראה את "גן עדן" כ"גן עד-איך" (אי: אין-עד), ונבק את החיים כהתאחדות מתמדת עם ה"אחד", נוכל לנסח את חוקת החיים במשפט אחד:
יצירת אחדות וזהות בין מהות והשתקפות ע"י העלאה והתעלות.